

Спорът

Домашният роб събуди Кубрат и му посочи изгрева откъм Азия. Това беше най-хубавото нещо в Царския град. Нямаше обаче време за наслаждаване, тъй като долу чакаше група дворцови гвардейци за традиционното сутрешно бягане. За Кубрат това беше кошмар. Всичко на кон да – с това нямаше никакъв проблем, но да пробягаш дългата улица водеща към град Месе до стената на Анастасий и обратно... Всяка заран той почваше живота си смъртно уморен. А Ираклий с лекота се справяше. Гърците от малки бягат като сърни. Затова и задните им мускули са така силно развити, а коремните в страни се издават над ябълковата кост на краката им. В началото на улицата, след главния километричен камък Милион, Ираклий обикновено му връщаше подигравките за мизерното си ездитно изкуство, но това не дразнеше Кубрат, понеже в неговия народ веселбата присъстваше непрекъснато в живота. Беше забелязал, че гърците се обиждат ако прави обичайните си майтапи, които само разведряваха българите. След статуите на езически божества Ираклий млъкваше изморен и се съсредоточаваше как да преодолее бодежът в злъчката – атлетите наричаха това първа криза. Край форумът Стратегион, който служи за военната подготовка на армията, също изграден от Север, се чуваха гръмките команди на офицерите и тропотът на войниците. Приск ги наставляваше, че владетелите водят войните, и че освен финансово, войната е и най-голямото физическо напрежение и че владетелите обикновено вземат разумни решения в нормални условия, но когато са смъртно уморени правят такива грешки, които струват живота на хиляди хора. Затова те започваха учебните си занимания едва след утринното бягане, банята и закуската.

Школата, в която прекарваха почти целия ден е основана със закон на император Теодосий II от 27 февруари 425 в южната част на Царския град, над Магнаурския залив. С този закон се определял броят и видът на университетските катедри, както и преподавателите, наречени магистри. Учета Омир, диалектика и всички философски науки, риторика, геометрия, аритметика, астрономия, музика, и всички други елински изкуства. Патриархът Кириак беше един от преподавателите там. Обикновено гръцките духовници бяха сухи, с изпити лица, а този пращеше

от здраве и сила, като Приск. По-скоро имаше вид на касапин отколкото на философ. Някога беше скрил Фока, когато го преследвали враговете му и след като Фока дойде на власт го направи патриарх. Преподаваше им гръцка граматиката и история на християнството. Кубрат с природния си талант беше много напреднал в гръцкия, пък и флиртовете с Мартина в двореца му помагаша много. Наричаше я неговия ефирен речник, на което Мартина звънко се смееше.

- Още не съм те виждала да целуваш речник!

Латински беше научил, когато пребиваваха в Панония, преди да дойде в Цариград. Често ходеше в библиотеката на Хагия София и се заравяше в историческите манускрипти¹ на латинските автори. Казваша, че след като Марк Антоний изгорил Александрийската библиотека, тази била най-голямата в света. Обичаше латинските автори, понеже те бяха по-лаконични² и обективни. Гърците, като не им хареса някое събитие, все така го извъртаха, че хем да кажат истината, хем да не е срамна за тях. Така например, винаги като описваха загубени сражения, те казваха, че в началото го спечелили и след това, някой си напуснал с част от войската бойното поле, поради стремежа да завземе престола и затова губели. Но и измежду тях имаше много образовани и добросъвестни писатели. Главно патриарси, съветници на военачалници, държавни секретари и юристи. Някъде прочете, че някога Александър победил персите с войници от Епир, Илирик и Македония. След това им издал грамота за вечна слава, която се съхранявала в тази библиотека. Гореше от желание да я намери, защото аварската държава беше покорила море от гети, които сами бяха почнали да се наричат славяни и които казваха, че името им дал самият Александър. Та затова искаше да намери тази грамота. Той мразеше начина, по който хагана на аварите Бат Баян се отнасяше със славяните. Аварите ги считаха за долни роби. Случваше се да ги унижават като впрягат жените им в каруците си за собствено веселие. Обикновено ги изпращаха да се бият първи, като така жестоко ги заплашваха, че славяните имаха повече страх от аварите в тила си, отколкото от враговете си пред тях. А след като победата кло-

¹ ръкописи

² по-кратки

неше на тяхна страна, ги връщаха и сами навлизаха в боя, за да се награт. Но най-унизителното за славяните беше, когато аварите зимуваха. Те си вземаха жените и дъщерите на славяните и живеяха с тях цяла зима. Младото поколение славяни по негово време беше готово на всичко, за да се отърве от аварите. Българите също. Това ги свързваше. Българите, като ударната сила на аварския хаганат естествено имаха работа с огромно количество славяни. Но за разлика от аварите, чичо му Юргана и баща му Борис сключваха договори с тях, чрез които славяните получаваха част от плячката при походите. Много български стрелци се женеха почтено за славянки.

Кириак знаеше много пасажи от Илиадата наизуст и това увличаше младите принцове. След като изрецитира един пасаж той се вгледа в морската далечина сякаш искаше да види Илион³ през Дарданелите и подсъзнателно продължи:

- Ахил е тракиец с частна армия. Воюва срещу Троя на страната на гърците срещу собствения си народ. Те са мирмидонци. За Йоан Малала, Прокопий Кесарийски и много други философи няма съмнение, че Ахил заминал заедно с Атридите, като водел своя собствена войска от три хиляди души, наричани тогава мирмидонци, а сега българи.

За миг настъпи такава тишина. Гръцките младежи се възпитаваха винаги в антибългарски дух и това за тях беше шок. Всички мигом се обърнаха към Кубрат, сякаш той лично беше превзел Троя и им беше разпръснал всякакви илюзии, че са нещо повече от варварите българи.

- Първоначално живеели на кимерийския полуостров. - продължи Кириак. - Откак там се населиха гали, в трети век преди Христа, полуостровът се нарича Галата. Неговите хора не могли да понасят отвратителния му характер и го изпъдили в Епир и Пеония. Когато римляните воювали с Персей и след това с траките и пеоните, войната била ужасна. Емилий Павел Македон, римски консул през 182 и 168 година преди Христа унищожил 70 града и превърнал в роби 150000 души. Дал градовете на войниците за разграбване и с кораби пренесъл плячка в Италия през 167 пХ, която имала огромна ценност. Но дори като ги победили, римляните били принудени да живеят в укре-

³ Троя

пените си селища, като в затвор. Огромна част от пеоните се изселили между реките Драва и Сава. Гърците все още им викат пеони, а латинците панони. Персите ги наричат гебри, което написано на гръцки е кимври.

- А защо им викат мирмидони, тоест мравки? - попита Ираклий.

- Това не е поради известната легенда, че Зевс превръща мравките от остров Егина в хора по времето на някакъв голям глад. Те наистина са многобройни и сега са разположени от франките до границата ни в Армения. Така ги наричат, защото премахват камъните от полетата като мравки, за да ги обработват с плуг. Българите имат силна конна армия, но богатството си добиват от земята с труд. Идете на хлебарските тържища. Там има красива статуя на българин, който оре с вол, като че е готов да прокара бразда по земята. Каква чудна гледка за зрителите!

Ираклий знаеше тази статуя, а Кубрат реши непременно да я види. Кириак беше от старата елинска школа. В собствените си размисли той се държеше винаги за доказуемата истина и отказваше да се люшка от различни течения. Беше обаче много хитър грък. Когато искаше да манипулира нещо, свързваше го с 99% истина, за да го направи достоверно. Отново дойде цитат от Омир.

- Омир е най-великият поет от гърците! И представете си, той е бил сляп.

Ираклий спонтанно възрази:

- Но тогава как е запомнил Илиадата и Одисеята, та те са цяла етажерка свитъци в библиотеката, човек не може да ги запише за един живот, а камо ли да ги научи наизуст.

Кириак се усмихна доволно. Негова школа. Принцът мисли с главата си.

Кубрат миналата седмица обаче беше попаднал на един латински ръкопис на Дидор, от който беше запомнил следното:

- Но ето ви и съобщението на Дионис: Измежду гърците Лин беше първият, който откри различни ритми и песни и когато Кадъм донесе от Финикия буквите, така както те се и наричат финикийски, Лин беше отново първият, който ги преведе на гръцки език, който даде име на всяка буква и им установи формата. Сега, буквите образуват група тоест азбука и се наричат

финикийски, защото те са донесени на гърците от Финикия, но като единични букви пеласгите бяха първите, които използваха донесените букви и така те бяха наречени пеласгийски. Лин, на когото се възхищаваха заради неговата поезия и пеене имаше много ученици, но трима от тях бяха много известни: Херакъл, Тамира и Орфей.

Кириак изтръпна. Той знаеше, че из хуните излизат много умни хора, но такъв младеж не беше срещал. Кубрат продължи на превъзходен латински:

- Сега Лин, както казват, създаде съчинение с пеласгийски букви за делата на първия Дионис, за другите митични легенди и ги постави сред своите спомени. По същият начин използваха пеласгийски букви Орфей и Пронапид, който беше учител на Омир и талантлив писател на песни; също и Тимоет, син на Тимоет, син на Лаомедон, който живя по същото време на Орфей, пропътува много страни на населения свят, навлезе в западната част на Либия (Африка) чак до океана. Той посети също и Ниса, където древните местни жители на града разказват, че Дионис е израсъл там, и след като научил от Нисанците делата на този бог веднъж за винаги, композирал „Фригийската поема“, както я наричат, като използва по стар начин и говора и буквите.

Учениците бяха сащисани. Много от тях се увличаха повече от игрите в хиподрума, от борбите на „цветовете“, тоест борбите на квартални партии в царския град⁴, или от новата аварска мода, и тези неща не ги вълнуваха. Но тази звезда Кубрат беше впечатляваща. Кубрат сякаш си приказваше за игра на ашици като продължи:

- А от „Естествена история“ на Плиний Стари научих, че първата латинска азбука е също пеласгийската. Ето какво казва и Плиний. - Класът беше затихнал. Само крясъкът на чайките се разнасяше наоколо.

- Аз съм на мнение, че асирийците винаги са имали писменост, но други, като Гелий, държат на това, че тя е била изобретена в Египет от Меркурий, докато други мислят, че е била открита в Сирия; двете философски школи вярват, че Кадъм е

⁴ в началото запалянковци на хиподрума се отнасят към различни цветове, но по-късно започват да се групират партии по етнически произход. Така например „зелените“ са били старите местни тракийски жители.

внесъл в Гърция от Финикия азбука от 16 букви, и че този Паламид по времето на Троянската война е добавил четирите букви ΖΥΦΧ, и след него Симонид, лирическият поет добавя други четири ΓΞΩΘ, всичките представящи звуци, разпознати и в римската азбука. Аристотел държи на това, че примитивната азбука е имала 18 букви, и че Ψ и Ζ са били добавени вероятно от Ефихарм, отколкото от Паламед. Антиклид записва човек наричан Мен, който е изобретил азбуката в Египет 15 000 години преди Форон, най-стария цар на гърците, и той се опитва да докаже това с архитектурни паметници. От друга страна, Ефигений, един от авторите от първа степен, учи, че Вавилонците имат астрономически наблюдения от 730 000 години записани на печени тухли; а тези които указват най-късия период, Берос и Критодем, казват 490 000 години; от което излиза, че азбука е използвана от много стари времена.

От очите на Кириак бликнаха сълзи. Този, „касапин“ на външен вид, беше един изключително чувствителен учен, и изключителните интелектуални качества на Кубрат го разтърсиха до основи. Той се извърна с гръб към учениците си, за да не го гледат докато се овладее и бавно „взе завоя“.

- Да,... ако Омир е най-добрият ученик на Пронапид, то той неминуемо е писал на пеласгийски. А щом е писал, не е бил сляп. Може да е ослепял на стари години, но като младеж положително не е бил сляп. А ако е живял малко след Троянската война, тоест в 11 век преди Христа, а гръцката писменост е известна от 6-ти век преди Христа, то Илиадата и Одисеята първо е била записана на пеласгийски, а след стотици години преведена на гръцки. Но от това не следва обаче, че не е грък, както и ти Кубрате говориш латински, а не си италиец.

Кубрат се замисли за миг и почна да рецитира на не съвсем правилен гръцки Павзаний, който казвал:

- В светилището в Делфи на Омир са посветени стиховете „...Ти търсиш бащината си родина; но имаш само майчина земя“,

И като се замисли за миг продължи:

- „...обитателите на Йос показват гроба на Омир на острова, а в друга част – този на Климена, която според тях била майката на Омир“, но за бащата не се казва и дума!?

Ираклий беше отворил уста и гледаше с нестихващ възторг приятелят си. Света дева Марио, защитнице на нашия град, благодаря ти, че ми изпрати този приятел. Прекръсти се три пъти. Момичетата гледаха на Кубрат като на Аполон и фантазиите им рисуваха неща, които не биха споделили с родителите си. Само Мавриций младши кипеше от омраза. Неговият род беше конкурент на Ираклиевия за висшата власт. В съюз с кутригурите Ираклиевци ще са непобедими, си помисли той. Ревността обикновено идва за миг и превръща душата на човек в ад. Никой не му обърна внимание.

Кириак им нареди да гледат слънчевият часовник в паузата и в три след обяд да дойдат за час по история на християнството. Яд го беше. Как не беше дошъл сам до изводите на Кубрат. Човек прекалено се доверява на гимнасофистите⁵, които учат на философия. Човек трябва сам да чете старите автори и да не приема казаното наготово, без да го провери.

Всички се затичаха надолу по стълбите към рибарите, които предлагаха печена прясна риба и половинка разрежено вино за два обола⁶.

⁵ Философи, които преподавали полуголи на учениците си

⁶ Дребна монета